

SEÇİM SONUÇLARI: SİYASETTE “TAHTARAVALLİ TEOREMİ” (AŞİKÂR OLANI ISKALAMAKTAN KORKMALISINIZ!..)

Prof. Dr. Tolga Yarman, Işık Üniversitesi
Cumhuriyet, 9 Kasım 2002

Öğrencilerime ara ara “*Aşikâr olanı görebilemeyecek olmaktan korkmaları gerektiğini*” tembih ederim. Pek çok “*teknik musibet*”, başta, *dikkatli bir çözümlene* yapılsa, “*aşikâr*” sayılabilecek *gelişme olasılıklarının* farkedilmemiş olmasından kaynaklanır. Buna, *kıyamet* kadar, örnek saymak işten bile değildir. Yalnız “*teknik*” mi? Hiç değil; düşünceyi genelleştirmek gayet mümkün. Tarih, *aşikâr olanın* görülemediği olduğu, ya da öznel sürüklenmelerle ihtimal dışı sayılmak istenmesinden geri durulamamış olan, *yığınla ibretle* doludur.

3 Kasım 2002 Genel Seçimi çok sayıda aşikârın ıskalandığı bir örnek oluşturuyor.

- ◆ Anavatan Partisi, 1988’de (*1983’de ve 1987’de yuvarlak üçte birlik oy oranı ile sahiplendiği üçte ikilik parlamento çoğunluğundan, gayet memnun kalıp*) günün rüzgârıyla, bu kez *yerel yönetimlere* dönük olarak, Türkiye genelinde, *üçte birlik* bir oy oranı ile *üçte ikilik* çoğunluğu elde etmeye, heves etmiş... Nedir ki, o ara artık, oyları düşe düşeyazdığı için, yerel seçimleri öne çekebilmek üzere, *referanduma* gitmişti. Referandumdan “*Hayır*” çıkınca, ANAP’ın oyları, izleyen süre içinde, *yüzde yirmi* dolayına kadar düşmekten kurtulamadı. Öyle olunca 1989’da Yerel Yönetimler’e; Seçimler’den, evet tam da, *yuvarlak üçte birlik* oy oranıyla, ama birinci parti olarak çıkan SHP, Türkiye genelinde *üçte ikilik* bir üstünlükle, geliverdi. ANAP *kendi oyunuyla künde*ye gelmişti. Oyları, bundan sonra da hep düşegiden ANAP; bu gelişmeden yeterince ders almadığından mâdâ, aynı kumarı oynamaya devam ederken, uzakta olmayan günün birinde (*işte AKP’nin Türkiye genelinde, yuvarlak üçte birlik oy oranıyla Parlamento’daki koltuk sayısının üçte ikisini ele geçirdiği bir süreçte*), başkaları için kurduğu tuzakta boğulabileceğine, sanırım hiç ihtimal vermedi. Aynı “*oyun kurallarını*”, top ayaklarına gelir bekleyişiyle, benimsemiş görünenlerin “*Seçmenin yarısı parlamento dışında kaldı*”, diye ortalığı velveleye vermeleri hiç inandırıcı görünmüyor. Hele (*tabii kursaklarda kalan hevesler itibariyle*) yarı yarıya yakın olacak olmakla birlikte, ama başkalarının oylarının parlamento dışında kalmasından, apaşikâr, hiç bir rahatsızlık duymayacak olanların, şu nümayisleri, hiç başka bir şey değil, vıcık vıcık riya oluyor.
- ◆ Erken Seçim kararı öncesinde, “*Seçim de seçim*” diye, efelenenlerin, son dakikada gayet tutarsız biçimde, *maceradan* çark etmek istemiş olsalar da, bugün etraflarına “*Oh olsun*” dedirtircesine, burunlarının ucunu görmekten aciz oldukları, orataya çıktı.
- ◆ Sayın Erbakan’ın *çoluk çocuğu*, bir parti kurup, onbeş ayda Parlamento’ya, *üçte iki çoğunlukla* yerleşirken... O, Refah Partisi’nin, seçmen kitlesi itibariyle, “*varsıl müslümanlar*” ile, varoşlardaki “*yoksul müslümanlar*”, ya da işte Saadet Partisi ve AKP olarak, çatladığını göremedi. Nasıl ki, “*devlette yuvalanmış müslümanların*”, vakt-i zamanında Refah’a, “*Dini siyasete alet ediyorsunuz*” diye, çatismaktalarken (*parti yönetimi, dini siyasete alet ediyordu, etmiyordu, o başka, ama dediğim gibi*) gerçekte “*devlet müslümanları*” ile “*halk müslümanlarının*”, yarım yamalak dahi olsa, ne var ki son tahlilde “*sınıfsal*” bir ayrışmaya uğramakta olduğunu, göremediler...

- ◆ Demokrasilerde, *büyük servet*, büyük kitleyi değil, *küçük bir kitleyi* memnun etmeye sıkışınca, *yoksul ama büyük kitleye* mağlup olmaktan kurtulamıyor.
- ◆ Ben buna “*siyasetteki moment, ya da tahtaravalli teoremi*” diyorum. Bakın örneğin işte tahtaravellide, bayağı kilolu birini; onu, *hareket noktasına* yakın oturtmak suretiyle, zayıf yapılı olsanız da, rahatlıkla tartabilirsiniz (*yani dengeyi sağlayabilirsiniz*). Başka bir deyişle “*Büyük ağırlık x tahtaravallinin kısa kolu = Küçük ağırlık x tahtaravallinin uzun kolu*” olursa, tahtaravalli dengededir. (*Burada “x” işaretini “çarpy” diye okumamız gerekiyor, biliyorsunuz.*) Büyük ağırlığı, *tahtaravallinin hareket noktasına* daha da yakın oturtursanız, onu, küçük cüssenizle havaya dahi kaldırabilir, *hop hop hoplatabilirsiniz*. Bunu siyasete uyguladığınız zaman şu çıkıyor: “*Büyük kitle x küçük servet*”; eğer “*Büyük servet x küçük kitle*”den daha büyükse, o zaman *yoksul büyük kitle, varsıl küçük kitleyi* alt edebiliyor, hatta *hop hop hoplatabiliyor*. AK Parti, Saadeti, esas olaraksa dahası, ANAP’la DYP’yi, böyle alt etti işte.
- ◆ Bu bakımdan, AK Parti’ye yönelmiş özelemleri; yekten “*sağ*”, “*muhafazkâr*”, “*orta sağ*” olarak tasnif eden yorumları fevkalade sığ, hatta (*lütfen kimse alınmasın, ama ne yazık ki işte öyle*) ehliyet özürü olarak görüyorum. Kimse unutmaya iyi olur; bugün AK Parti’ye giden oylar arasında ağırlıklı olarak, yuvarlak on yıl kadar önce SHP’yi besleyen oylar bulunmaktadır. Dolayısıyla bu oylar buram buram “*sol*” kokmaktadır; düpedüz “*başkaldırının*” resmi değilse, nedir? (*Onlara “sağ”, “muhafazkâr”, “orta sağ” oylar deneceğine, esasen, nasıl olup da AK Parti’ye kaçtıklarına, yansız eğilmek, derinlemesine bir araştırmacı tavrın gereğidir.*)
- ◆ O kadar böyledir ki, *yerleşik partilerin* hiç biri, 1999 Genel Seçimi itibariyle örneğin, *Türkiye’nin genelinde, eşit ağırlıklı* olarak yoktur. Başka bir deyişle, söz konusu çerçevede Türkiye’nin, Doğusu’nda büyük oylar olan partiler, Batısı’nda yoktur; Batısı’nda egemen partiler, Doğusu’nda yoktur. On-onbeş yıl kadar önce oysa, SHP Türkiye’nin Doğusu ile Batısı’nı, Kuzeyi ile Güney Doğusu’nu *sarmaştırma* özelliğindedir. SHP ne yazık ki bu hayati misyonunu iyi idrak edememiş... Onun gereklerini (*tüm olumlu gayretlere dönük derin bir saygı ile ifade ediyorum*), yerine getirememiş... Sonralarda ise, özellikle bölünmelerle küçülmüş... 1992’de kurulan CHP izdüşümü, daha sonra da bu partiyle birleşme safhalarında da, ne yazık ki, böylesi bir misyonu eskideki gibi taşıyamamıştır. Öyle olunca bu misyon, ilk bakışta ne kadar yadırgatıcı görünürse görünsün, 1994’te Refah Partisi’ne geçmiştir. Ama işte bu cenahta da tavsamıştır. Bugün ise, kim ne derse desin, AK Parti’dedir.
- ◆ 3 Kasım 2002’de “*CHP bir başarı sağlamıştır*”, denilebilir. Ama ağırlıklı olarak ona yönelmesini beklediğimiz özelemler, esas itibariyle AK Parti’nin çatısı altında toplanmış bulunmaktadır. Halka kusur biçmek gibi, demokrasiyle hiç bir biçimde bağdaşmayacak tepkiler vermek yerine, bu sürecin efendi gibi tahlil edilmesi, çok daha yerinde olacaktır.
- ◆ Ayrıca ANAP’tan ve DYP’den, yani (*alışılmış deyimle ifade edecek olursak*), “*liberal, orta sağdan*” kaçan oyların önemli bir bölümünün, bugün CHP’ye yönelmiş olduğunu görmek için, mekanizmaları öyle, uzun uzadıya didik didik etmek, hiç gerekmiyor. CHP’li olup, sandığa gitmemiş yahut başka partilere yönelmiş ve hiç de azınsanmayacak oyların ise derinlemesine tahlil edilmesi her halde bir kaçınılmazlık olmalıdır.
- ◆ CHP’ye bir miktar oy, tabii DSP’den de gitmiş olmaktadır, ama okuru şaşırtacağını öngördüğüm bir *sapatama* yapayım. Evvelce DSP’ye giden oyların önemli bir bölümü nereye gitti dersiniz: Genç Parti’ye!..

- ◆ Bu noktada, Türkiye'nin *Genel Siyasi Anatomisi'ne* dönük olarak evvelce yaptığım hatırlanacak olan, nisbeten *kestirme* olmakla birlikte, kavrayışı bir hayli kolaylaştıran bir *çözümlemeyi* hatırlatmak isterim. Bu çerçevede *kentlere önden gelmiş* olup, öyle ya da böyle *kentlileşmiş* olanlara, "*yerleşikler*" diyorum. Arkadan gelenlere, genelde "*göçerler*" diyorum. Bu deyiimi Türkçemiz'in "*geniş zamanında*" olarak ifade ediyorum, çünkü özellikle Doğu'dan kentlere gelenler, malum, hemen "*kentli*" olmuyorlar; bunun için uzun bir süre çaba sarfediyorlar. (*Çözümlemeyi derinleştirmek üzere, "yerleşikler" ile "göçerleri", tabii, "iyice kentlileşmiş yerleşikler", "yerleşikleşmekte olan göçerler", "kentlileşmenin başındaki göçerler, "kentliliğe henüz hayli uzakta göçerler" gibi, bir biçimde tanımlanacak sosyal kabuklar zemininde ayrıntılandırmak, yerinde olacaktır.*) Bir de "*göçmenleri*", eski deyişle "*muhacirleri*" tanımlıyorum. Bunlar, kentlere Trakya'dan, Yunanistan'dan, Bulgaristan'dan, şimdilerde Balkanlar'ın öteki yörelerinden, biraz da Kafkaslar'dan gelenler. Bunları, "*göçerlerden*" ayırıyorum. Bunun bir sebebi şu; buralardan Türkiye'ye özellikle, evvelce gelmiş olanlar, Doğulu göçerleden (*gerek kültürel birikimleri, gerekse de hatta fizyonomileri itibariyle bariz olarak farklılaşıyor olmaktan başka*), esas olarak, biraz da *devlet politikaları* itibariyle, iskân edildikleri, o arada sistemli olarak istihdam edildikleri için, kentlileşmeye, "*öretekilere*" oranla, *daha ileri evrelerden* başlıyor, dolayısıyla da onlarla bir bakıma belli belirsiz de olsa, *sosyal* olarak ayrışıyorlar. Demek ki, *kestirmeden* ifade edecek olursak, ülkemizdeki siyasi anatomiyi, "*yerleşikler*", "*göçerler*" ve "*göçmenlerin*" oluşturdukları "*dinamikler*" arasındaki *sosyal benzemezlikler, çelişkiler, çekişmeler*, buna da bağlı olarak ortaya çıkan *ayrışmalar* belirliyor. Söz konusu ayrışmalar, izlenegeldiği üzere (*ulusal bütünlüğümüzü zedeleyecek ölçüde*) birbirinden hayli farklı gelir gruplarını, dolayısıyla da hayli farklı "*yaşam düzeylerini*" işaret etmekte.
- ◆ Bugünkü tablo itibariyle, haliyle *istisnalar, sosyal girişimler* saklı olarak ifade ediyorum, AK Parti çoğunlukla *göçerlerden* oy almış durumda. CHP ise, ağırlıklı olarak *yerleşiklerden...* Liderinin, *Rumelili* olması, onun Babası'nın ise, Balkanlar'da, bilhassa Bosna'da (*oraya yönelik sergilediği müstesna duyarlılık uzantısında*) ağırlıklı olarak bir *kahraman* ilân edilmiş olmasından dolayı olmalı, Genç Parti (*kampanya sürecinde, bilinen sebeplerden ötürü, çok kimsede olduğu gibi bende de uyandırdığı, irkilme ve soğukluk saklı olarak söyleyeyim*), belirgin olarak *Trakyalı* ve *muhacir* oylardan beslenmiş görünüyor. Seçim dökümlerinin ayrıntısına, özellikle de muhacirlerin ağırlıkta olarak oy kullandıkları sandıkların sonuçlarına bakıldığı zaman, bu olgu çok açık görülebilmektedir. Söz konusu oylar ise, 1999 Genel Seçimi'nde DSP'ye giden oylardır.
- ◆ Bu çerçevede olarak bakılınca (*belki henüz parti yöneticileri de pek farkında değiller, ama*), Genç Parti'nin Türk siyasi yaşamından silineceğini iddia etmek, gerçekçi görünmüyor.
- ◆ Son bir nokta olarak Sayın Ecevit'e dönük şunu belirtmek isterim: Ona pek çok dostu gibi, zaaf denecek derecede bir bağlılığım vardır. Bu açıdan, onun "*hiyanete*" uğradığına katılıyorum; etrafını hangi hesaplar ya da dürtülerle olursa olsun bir çırpıda boşaltanları, aralarında değer verdiğim birçok insan olsa da, yadırgıyor, hatta ayıplıyorum. Sayın Ecevit olmasa, geldikleri yerlere gelemeyeceklerini, kendileri de teslim ederler. Onlar, işte çoğunlukla önlerini göremediler. Onların zaaflarını ise Sayın Ecevit gördü; koalisyon ortaklarını olduğu gibi, onları da *seçim macerasından* vazgeçirmeye çalıştı. Buraya kadar tamam. Ama doğrusu pek çok kimse gibi ben de, son dakikaya kadar, ondan, ona yakışacak bir *strateg* gibi davranmasını bekledim. Olmadı. Yine de sonuçları, kendine yakışır bir bilgelikle karşılıyor olmasından dolayı serinliyorum. Ona katılalım, katılmayalım, onu sevelim ya da sevmeyelim, ne ki işte, ondan hepimizin öğreneceğimiz çok şey var!..

- ◆ Siyaset çözümlenecileri, CHP'yi *orta sol* olarak tasnif ettiklerine, ama dikkatinize getirdiğim değerlendirme itibariyle, esas AK Parti'ye *kimsesiz yığınların başkaldırı oyları* yöneldiğine göre, bu Meclis (*şaşırmayın ve lütfen düşünün*), tepeden tırnağa silme “*sol bir meclis*” olmaktadır; biraz daha ihtiyatlı söyleyeyim, “*müesses nizamın temsilcilerini, daha doğrusu, derinde koskoca Cumhuriyeti, “yolsuzluk” ve “hortumlama” başta olmak üzere, her türlü fırıldakla, düzeysizin düzeysizi, sözde “milliyetçi – muhafazakâr – sağ paravanalar” arkasında, liğme liğme bitirmekten çıkartılması, sanki imkansızlaşmış olan bedhahları, alabora edebileceğini ispat etmiş, son toplamda da işte alt etmiş, saf sol özelemlerin yoğunlaştığı bir meclis*” olmaktadır. Bu açıdan ben çok iyimserim. Meclis'in ne kadar “*sol*” olduğunu öncelikle, pek tabii, AK Parti'nin icraati belirleyecektir. Sayın Ecevit'in dediği gibi, yürekten diliyorum, “*kendilerine yönelen ümidin değerini bilirler*”!..